

פרק עשרים וששה

אִירִיקֶס מְבַאֵשׁ אֶת רִיחַ בְּנֵי מְרִים וְלֹא הוֹעִילוּ לָהֶם דְּבָרֵי אֲנִרְטוֹס הַטּוֹבִים.

א. כְּעִבּוֹר זְמַן קֶצֶר סָר אֶל אֶרֶץ יְהוּדָה אִישׁ אֶחָד, אֲשֶׁר הָיָה גְדוֹל בְּמִזְמוֹתָיו מֵאַרְכִּילָאוֹס, וְהִפָּר אֶת הַשְּׁלוֹם אֲשֶׁר הָקִים הָאִישׁ הַזֶּה לְטוֹבוֹת חֲתָנוּ בְּחִכְמָתוֹ וּגַם הֵמִיט אֶת אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס לְמוֹת. הָאִישׁ הַזֶּה הָיָה לְקֹנֵי בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ וְשֵׁמוֹ אִירִיקֶס וּבְתֵאוֹת בְּעֵצוֹ רָץ לְהִרְעֵ אֶל מַלְכוּת יְהוּדָה, כִּי לֹא יָכֹלָה עוֹד אֶרֶץ יוֹן לְכַלֵּל אוֹתוֹ עִם צָרְכָיו הָרַבִּים. הוּא הֵבִיא אֶל הוֹרְדוֹס מִתְּנֻנּוֹת יִקְרוֹת לְצוֹד אֶת לְבָבוֹ וְקָבַל חֲלִיפְתָן מִתְּנֻנּוֹת כְּפוּלוֹת וּמְכַפְלוֹת, אוֹלֵם נַפְשׁוֹ מֵאַסָּה בְּמַגְזָה טְהוּרָה, כִּי רַק בְּדָם אָמַר לְמַצָּא שְׂכָרוֹ בְּמַלְכוּת. הוּא סָבַב אֶת הַמֶּלֶךְ בְּחִנְפָּה וּבְחֲלֻקַּת-לְשׁוֹן וְרוֹמֵם אֶת שְׁמוֹ בְּשִׁפְתָיו שֶׁקָר וְחִישׁ מְהֵרָה כִּפְּנֵי אֶת רוּחַ הוֹרְדוֹס וְהִבִּין לְשִׂמְחָה אֶת לְבָבוֹ בְּכָל הַלִּיכּוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו וּנְחָשׁ לְאַחַד מְאוּהָבָיו הָרֵאשׁוֹנִים, כִּי גַם עַל מוֹלַדְתּוֹ נִשְׂא הַסְּפָרְטִיטִי הַזֶּה חֵן וְכַבוֹד בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְכָל הָעוֹמְדִים עֲלָיו.

ב. וְכַאֲשֶׁר הִכִּיר אִירִיקֶס אֶת נִגְעֵי בֵּית-הַמְּלוּכָה וַיִּדַע אֶת הַמְּרִיבוֹת בֵּין הָאֲחִים וְאֵת מַחְשַׁבַת הַמֶּלֶךְ עַל כָּל אֶחָד מִבְּנָיו, נַעֲשֶׂה לְאוֹהֵב קְרוֹב לְאַנְטִיפְטְרוֹס וּגַם הִתְחַפֵּשׂ כְּאוֹהֵב אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס, בְּסַבְבּוֹ אוֹתוֹ בְּכַחַשׁ, כִּי הוּא מוֹדַע לְאַרְכִּילָאוֹס. עַל-כֵּן רָאָה אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס אֶת פְּנָיו בְּמַהֲרָה כְּפָנֵי אוֹהֵב נֶאֱמָן וּגַם הִצִּיג אוֹתוֹ לְפָנֵי אַרִיסְטוֹבוּלוֹס אַחִיו. וְאִירִיקֶס נָסָה הַרְבֵּה בִּימֵי חַיָּיו לְהִתְחַפֵּשׂ וּלְשַׁנּוֹת אֶת פְּנָיו בְּדַרְכִים רַבִּים, אֲבָל כִּבְר נִשְׁכַּר מֵרֵאשׁ לְאַנְטִיפְטְרוֹס לְמַגֵּר אֶת אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס, וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ (אֶת אַנְטִיפְטְרוֹס) עַל אֲשֶׁר לֹא יָשִׁים לְבוֹ לְאַחִיו הָעוֹמְדִים לְשִׁטְן לְתַקּוּתוֹ (לְכַסָּא הַמְּלוּכָה) הָרֵאוּיוֹת לוֹ עַל-פִּי מִשְׁפַּט הַבְּכוּרָה, וְאֵת אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס הָיָה מִסָּר עַל אֲשֶׁר יִתֵּן לְאַחִיו בֶּן הָאִשָּׁה הַהִדְיוּטִית לְרִשְׁתָּהּ אֶת הַמְּלוּכָה, וְהִיא תֵּאֲוֹת רַק לוֹ, כִּי הוּא בֶּן מַלְכָּה וּגַם אִשְׁתּוֹ הִיא בַת מַלְכִים, וּמָה גַם כִּי אַרְכִּילָאוֹס יִהְיֶה לוֹ לְמִשְׁעָן. וְאִירִיקֶס רָמָה אֶת הַצִּעִיר, בְּאָמְרוֹ כִּי הוּא אוֹהֵב לְאַרְכִּילָאוֹס, עַד אֲשֶׁר נִחְשַׁב בְּעֵינָיו לְיוֹעֵץ טוֹב. וְעַל-כֵּן לֹא כָּסָה מִמֶּנּוּ אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס דְּבַר וְהִתְאוּנָן בְּאוֹזְנוֹ עַל כָּל הָרַעָה אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ אַנְטִיפְטְרוֹס וּגַם אָמַר לוֹ, כִּי לֹא יִפְּלֵא הַדְּבַר אִם יִקַּח הוֹרְדוֹס רוּצָה נַפְשׁ אִמָּם אֶת מַלְכוּתָהּ מִיָּדוֹ וּמִיָּד אַחִיו. אִירִיקֶס הִתְחַפֵּשׂ כַּאֲחַל לְצַרָּה וּדְבַר עַל לְבוֹ לְנַחְמוֹ. וְאַחֲרָיו אֲשֶׁר הוֹצִיא גַם מִפִּי אַרִיסְטוֹבוּלוֹס טַעֲנוֹת כְּאִלֵּה וּלְכַד אֶת שְׁנֵי הָאֲחִים יַחְדוֹ בְּדַבְרֵי תְלוּנָה עַל אֲבֵיהֶם, יִצָּא מִלְּפָנֵיהֶם וּגְלָה אֶת סוּדָם לְאַנְטִיפְטְרוֹס וּגַם הוֹסִיף לְדַבֵּר שֶׁקָר, כִּי נוֹסְדוֹ אַחִיו עֲלָיו לְקַחַת אֶת נַפְשׁוֹ וְרַק נִשְׂאָר לָהֶם לְקוֹם עֲלָיו בְּחֻרְבּוֹ. חֲלָף הַדְּבַר הַזֶּה קָבַל אִירִיקֶס

כסף רב מידי אנטיפטרוס ויצא להלל אותו באזני אביו. ולאחרונה התמכר בשחד רב להכריע את אלכסנדרוס ואריסטובולוס, בעמדו לשטן עליהם לפני אביהם. הוא בא אל הורדוס ואמר לו: הנה אני משלם לך טובה תחת טובה ומציל את חייך חלף חסדיך הרבים ואת אור עיניך במחיר נדבותיך. הן זה מכבר הוחדה החרב לקחת את נפשך וימין אלכסנדרוס נטויה להמיתך, אולם אני מנעתי אותו להחיש את מעשהו, בסבבי אותו בכחש, כי גם ידי תפון עמו. ככה דבר אלכסנדרוס: „המעט בעיני הורדוס, אשר מלך בארצות לא לו, בהמיתו את אמנו ובקחתו לו את מלכותה, — כי עוד הקים ממזר ליורש המלוכה ומסר בידי אנטיפטרוס המשחית את נחלת אבותינו? על-כן אקה נקם ממנו על דם הורקנוס ומרים, כי בלי מעשה-רצח לא אוכל לקבל את המלוכה מידי אב אכזרי כזה. הן יום יום הוא משיבוע אותי רגז ובכל דבר היוצא מפיו הוא מוצא דפי ומחשבה רעה. לזכר משפחה רמה זרה, אני נוהל קלון תמיד על לא דבר, בשמעי את קול אבי מדבר: „הן אלכסנדרוס לבדו הוא רם היחש, ועל-כן הוא מתעב את אביו על בוז משפחתו“. ובעת הצייד אני מרגיז את אבי כשאני פותח פי, ומדי הללי את אבי, הוא שומע לעג מתוך דברי, ותמיד הוא מקשיח את רחמיו ממני, כי רק את אנטיפטרוס לבד הוא אוהב. על כל הדברים האלה ינעם לי המות, אם לא תצלה המזומה בידי; אולם אם תמצא ידי להמית את אבי, אבקש לראשונה מחסה אצל קרובי ארכילאוס, כי נקל יהיה לי להמלט אליו, ואחר-יכן אלך אל הקיסר, אשר לא ידע עד היום הזה את דרכי הורדוס. ולא אעמוד לפניו כבראשונה, רועד מפחד אבי הנצב ממולי, וגם לא אפתח את פי להעיד את הרעות אשר עשה לי בלבד, כי בתחלה אתנה את צרות כל העם ודבר על המסים המעיקים עליו עד כלות הנפש, ואספר מה הם מעשי-המותרות והזדון אשר כלה בהם הורדוס את הכסף, שנגש מאת העם במצצו את דמו, ומי הם האנשים אשר עשו עשר מעמל ידינו, וכמה כסף הוציא להיטיב לערים נכריות. גם אדרוש שם את דם זקן-אמי ואת דם אמי ואודיע את כל התועבות אשר עשה אבי, ולא יִעַשֶׂה לי כמשפט רוצח-אב“.

ג. כדברים האלה ענה איריקלס באלכסנדרוס והרבה במהלל אנטיפטרוס, כי הוא לבדו אוהב את אביו, ועל-כן הוא עומד לאחיו לשטן במזמתם הרעה. והמלך לא שקט עוד מרגזו הראשון, ולשמע הדברים האלה עלתה חמתו עד להשחית. ואנטיפטרוס מצא הפעם שעת-הפשר לשלוח אל המלך אנשים אחרים להעיד על אחיו, כי באו בסתר בדברים עם יוקונדוס וסִרְנוֹס שרי הרוכבים למלך לפניו, אשר נדחו ממשמרותיהם על מעשי-שגגה. ולדברים האלה התאנף הורדוס מאד וצוה מיד לענות את האנשים.

אבל הם לא הודו אף באחת העלילות אשר יצאו עליהם, והנה הובא אל הורדוס מכתב אחד, אשר שלח אלכסנדרוס אל שר המבצר אלכסנדריון לבקשהו, כי יקבל אותו ואת אחיו אחרי המיתם את אביהם וגם יסגיר בידם את הנשק ויתר כלי המלחמה למצא בהם חפץ. אלכסנדרוס אמר, כי המכתב הזה הוא מעשה דִּיּוֹפָנְטוֹס. דיופנטוס היה סופר למלך ואיש עז־נפש והבין לכתוב ככתב איש ואיש. הוא זָיַף כתבים רבים ולאחרונה הומת בעונו זה. הורדוס צוה לענות את שר המבצר, אך המענה לא הוציא מפיו דבר מכל אשר ענו בו עדי השקר.

ד. אף כי מצא המלך, כי אין עוד דברי העדים האלה מספיקים, צוה לשום משמר על בניו, אך לא אסר אותם בנחשתים, ואת איריקלס, אשר הביא את כל הקללה על ביתו ואשר חבל במזמותיו את כל מעשה התועבה, קרא בשם מיטיבו ואיש־חסדו ונתן לו חמשים ככר למנחה. ואיריקלס מהר לעזוב את ארץ יהודה בטרם יִדַע דבר־אמת ונסע אל ארץ קפודקיא והוציא כסף גם מידי ארכילאוס — בספרו לו בעזות מצח, כי הקים שלום בין הורדוס ובין אלכסנדרוס. ואחרי־כן שב אל ארץ יון ופור את הכסף, אשר עשה לו במעשי רשעתו, למעשי־גבלה חדשים. שתי פעמים התלוננו עליו לפני הקיסר, כי הפיח ריב בארץ אֶכֶיָה ונָצַל את עריה, ולאחרונה הגלה אותו הקיסר, וזה היה דבר העִנֵּשׁ אשר מצא אותו על דם אלכסנדרוס ואריסטובולוס.

ה. ונאה להציג פה מול הספרטיטי המביש הזה את אַוֶּרְסֵטוֹס איש קוֹס, אשר היה אוהב קרוב לאלכסנדרוס בימי התגורר איריקלס בארץ יהודה, וכאשר חקר אותו המלך בדבר העלילה אשר הוציא האיש הזה, נשבע לו שבועת אמונים, כי לא שמע מפי הצעירים דבר רע. אבל הדברים האלה לא היו להועיל לאַמְלָלִים, כי הורדוס היה נכון להטות אֶזְן קשבת רק לדברי רעה, ואהוב היה לו האיש, אשר האמין והתרגו עמו יחד ולעלילות השקר.

פרק עשרים ושבעה

בהסכמת הקיסר האשים הורדוס את בניו לפני בית־דין בבארות, והם לא הובאו אל בית־הדין ונשפטו משפט מות, וכעבור זמן קצר נשלחו אל שמרון והומתו.

א. שלמית הגדילה עוד את סאת אכזריות הורדוס ואת כעסו על בניו, כי אריסטובולוס רצה למשוך אל הסכנה את האשה הזאת, אשר היתה דודתו וחזנתו, ושלח אליה להזהירה, כי תציל את נפשה מפני המלך המתכוון להמיתה, כי עוד הפעם הכו אותה בלשון על עונותיה הראשונים,

אשר היא אומרת להנשא לסולי הערבי בסתר ולגלות לאויב הזה את מצפוני המלך. הדבר הזה היה הגל האחרון, אשר דחף את הצעירים הטובעים לתוך המצולה, כי שלמית רצה אל המלך והודיעה את העצה היעוצה לה מאת אריסטובולוס. והמלך לא יכול עוד למשול ברוחו וצוה לאסור את שני בניו בנחשתים ולהפריד ביניהם, וגם שלח מהר אל הקיסר את וולומניוס ראש המחנה ואת אוֹקְמָפּוֹס ידידו, להביא לפניו את פתשגן כתב-האשמה ודברי העדים. והם נסעו באניה אל רומי ונתנו את מכתב המלך על-ידי אוקטיונוס, הקיסר קצף על הצעירים מאד וחשב, כי לא יאות לו לקחת מהאב את המשפט לעשות בבניו כרצונו, ועל-כן השיב את הורדוס עם המכתב, כי הוא ממלא את ידו להיות שליט בדבר כטוב בעיניו, וגם חזה את דעתו, כי ייטיב לעשות, אם יחקור את דבר-העלילה לפני אספת קרוביו ומשפחתו ושרי הרומאים בֶּאֱפְרָקִיָה יחד, וכאשר ילכדו הבנים במחשבתם הרעה עליו — ימסור אותם להורג; אולם אם יגלה הדבר, כי רק לנוס אל נפשם לבד אמרו בלבם, עליו להקל ממדת ענשם.

ב. והורדוס שמע לדברים האלה ונסע אל בארות, כאשר צוה עליו הקיסר, והקהיל שם את בית-הדין. ומשרי הרומים ישבו למשפט — כי כן כתב אליהם הקיסר —: סְטוֹרְנִינוֹס ופְדִנְיוֹס עם המשנים (הצירים, הַגִּטִים) העומדים עליו ואתם יחד וולומניוס הנציב — ואחריהם קרובי המלך ואוהביו וגם שלמית ופירורא. ומלבדם כל נכבדי ארץ סוריה, רק המלך ארכילאוס לא נמצא ביניהם, כי היה חשוד בעיני הורדוס מפני קרבתו לאלכסנדרוס. ואת בניו לא נתן הורדוס לבוא אל המשפט, כי הבין, אשר במראם לבד יעוררו עליהם את רחמי כל השופטים, ואם גם יפתחו את פיהם ללמד זכות על עצמם, יראה אלכסנדרוס על-גנקה, כי בתחו כל יסוד האשמה. על-כן נשארו האחים במשמר בכפר פֶּלְטִינִי אשר לצידונים.

ג. והמלך קם על רגליו להרשיע את בניו, כאלו עמדו לפניו. אמנם על-דבר מזמת הרצח דבר בשפה רפה, כי לא יכול למצא אותות ומופתים עליה, אולם הרבה לדבר על גדופי הבנים ועל לעגם, על גאות וזדונם ועל מעשי הוללותם הרבים אשר עשו לו והראה לשופטים כי קשים עוד אלה ממות. ובראותו, כי אין איש מן השופטים משיב-אותו על דבריו, החל לקלל את יומו, כי רע ומר לו לנצח הפעם את בניו וכמפלה נחשב הדבר לנפשו. וככלותו לדבר שאל לדעת כל אחד מהשופטים. סטורנינוס הוציא את משפטו ראשונה, כי יאות לו ליטר את הצעירים, אולם לא בענש מות, כי לא ישר בעיניו הדבר להוציא משפט מות על בני איש נכרי בעוד שלשת בניו עומדים עליו. וכמהוהו חוו את דעתם שני משִׁנִים, ועוד שופטים אחדים החזיקו אחריהם. וולומניוס היה הראשון, אשר דרש משפט אכורי, ואחריו

דנו גם יתר השופטים פלם את הצעירים למות. אלה אמרו להחניף בדבר הזה להורדוס ואלה עשו זאת משנאתם אותו. ואף איש לא הוציא את משפטו מכעסו על הנאשמים. ועיני כל יושבי ארץ סוריה וארץ יהודה היו נשואות לתוצאות העלילה הזאת. אולם איש לא רצה להאמין, כי תגדל אכזריות הורדוס עד אשר יוציא את בניו להורגים. המלך סחב את בניו אל צור ומשם נסע באניה אל קיסרי ושת עצות בנפשו למצא את הדרך אשר בו ימית את הצעירים.

ד. ואיש-צבא זקן היה למלך ושמו טרון ולו היה בן והוא אותב נאמן וקרוב מאד לאלכסנדרוס. וגם האב אהב את הצעירים ומרב כעסו (לשמע משפטם) יצא מדעתו, וראש דברו היה לסובב בחוצות ולצעוק, כי נרמס הצדק ברגל זדון ואבדה האמת ונהפכו סדרי-בראשית והחיים מלאו חמס ועוד דברים אשר שם הצער בפי איש מר-לבב המואס בחיים. ולאחרונה העז פניו לבוא אל המלך ולקרא באזניו: „הנה עיני רואות, כי אתה האמלל בין כל בני-האדם, כי על-כן תאמין לדברי אנשי בליעל על הנפשות היקרות עליך, ונאמנים עליך שלמית ופירורא, אשר פעמים רבות הוצאת עליהם משפט מות, בדברם סרה בילדים האלה. והן כל חפצם הוא להכרית את יורשי כסאך, אשר להם המשפט, ולהשאיר את המלוכה בידי אנטיפטרוס לבד, כי בו בחרו למלך, בהשבם להטותו אל כל אשר יחפצו. הטרם תראה, כי מות האחים יהפוך את לב אנשי-הצבא לשנא את אנטיפטרוס? כי אין איש אשר לא יגוד לצעירים האלה ורבים משרי החילים מגלים את כעסם לעינים“. בדברו את זאת נקב לפניו את שמות הנרגמים ומיד צוה המלך לתפוש אותם וגם אותו ואת בנו.

ה. והנה קפץ אחד הגלבים בחצר המלך ושמו טריפון, אשר רוח צועים עברה עליו להעיד עדות רעה בנפשו, וקרא: „הן גם אותי הסיט זה האיש טרון להמיתך בתער הגלבים בעת גלתי את בשרך, וגם תשורת יקרות אמר לתת לי מידי אלכסנדרוס. וכשמוע הורדוס את הדברים האלה צוה לענות את האב ואת הבן ואת הגלב ולחקור מפיהם דבר. אולם טרון ובנו כחשו והגלב לא הוסיף על דבריו הראשונים. על-כן צוה המלך לדוש את בשר טרון ביתר עז. הבן חמל על אביו והבטיח את המלך לגלות לו את כל הדברים, אם יתן חנינה לנפשו. וכאשר מלא הורדוס את בקשתו ספר לו, כי שמע אביו לקול אלכסנדרוס ורצה לרצחו (את הורדוס) נפש. יש אומרים, כי בדה (בן טרון) את הדברים האלה להניח לאביו ממכאוביו. ויש אומרים, כי דבר-אמת היה בפיו.

ו. והורדוס העמיד את שרי-הצבא ואת טרון למשפט אספת-העם והאשים אותם והעיר עליהם את חמת כל העם. ומיד רגם ההמון אותם

ואת הגלב בעצים ובאבנים. ואחרי הדבר הזה שלח הורדוס את בניו אל סבסטי (שמרון) הקרובה לקיסרי וצוה להמיתם בחנק. וכאשר נעשתה פקדתו צוה להעביר חיש מהר את גופות החללים אל מבצר אלכסנדריון ולקבר את עצמותיהם בקבר אלכסנדרוס אבי-אמם. זה היה דבר מות אלכסנדרוס ואריסטובולוס.

פרק עשרים ושמונה

אנטיפטרוס נעשה שנוא לכל. המלך אמר לשדך את בני ההרוגים עם קרוביו, אך אנטיפטרוס שנה את הזוגים. על נשי הורדוס ובניו.

א. ועתה היתה ירשת הממלכה לאנטיפטרוס באין מכלים דבר. והנה התעוררה עליו שנאת העם, כי כל האנשים ידעו, אשר הוא לבדו חבל את כל עלילות הרשע על אחיו. ומחתה גדולה נפלה עליו, בראותו את בני אחיו הנרצחים הולכים וגדלים. גלפירה ילדה לאלכסנדרוס שני בנים, את טגרן ואת אלכסנדרוס, ולאריסטובולוס נולדו מברניקי בת שלמית: שלשה בנים: הורדוס, אגריפס ואריסטובולוס. את גלפירה השיב הורדוס עם שלוחיה אל בית אביה בקפודקיא, אחרי המיתו את אלכסנדרוס, ואת ברניקי אשת אריסטובולוס נתן לאשה לדוד אנטיפטרוס, אחי אמו. כי אנטיפטרוס אמר להשיב אליו את לב שלמית, אשר התעברה בו, ותקן את הנשואים האלה. וגם את פירורא סבב אנטיפטרוס במתנות ונשא את פניו בכל עת ולאהבי הקיסר ברומי פזר כסף רב. גם כל העומדים על הנציב: סטורנינוס בסוריה שבעו ממתנותיו. אך במדה אשר הרבה לתת להם, גדלה שנאתם אליו, כי לא פזר את כספו ברוח נדיבה ובאהבה, כי-אם באנס. וסוף הדבר היה, כי לא נקשרו האנשים, אשר קבלו את מתנותיו, אליו לאהבהו, ושנאת האנשים, אשר לא פקד אותם במנחותיו, גדלה ועצמה. מיום ליום הוסיף אנטיפטרוס מפת, בראותו דבר אשר לא חכה לו — כי המלך שם עינו על היתומים ובחמלתו הגדולה עליהם הוא מראה, כי נחם על הרעה אשר עשה לבניו הנרצחים.

ב. פעם אחת הקהיל הורדוס את קרוביו ואת אוהביו והציג לפניהם את הילדים ודבר אליהם בדמעות על עיניהם. „שטן אכזרי לקח ממני את אבות הילדים האלה ונוסף על קרבתי אליהם עלי לצאת עוד ידי חובת החמלה על היתומים. על-כן אנסה, אולי יצלח בידי להיות אב-זקן מלא רחמים, אחרי היותי אב אמלל מאד, ואפקיד את אלה בידי האנשים היקרים לי מכל. פירורא, את בתך אני מארש לבכור בני אלכסנדרוס, למען תהיה

לו אתה לגואל ולמגן. ולבנך, אנטיפטרוס, אני נותן את בת אריסטובולוס, למען תהיה לאבי היתומה, ואת אחותה יקח לאשה בני הורדוס, הנולד לבת כהן גדול. וכל היקרים בעיני ישימו את דברי אלה אל לבם ואל יפר איש מהם את עצתי. ולפני האלהים אפיל תחנתי, כי יחזק את הקשרים האלה לטובת מלכותי ולטובת יוצאי חלציי וישקיף על הילדים משמים בעיני חסדו ויטיב להם מאבותיהם."

ג. וככלות הורדוס לדבר זלגו עיניו דמעות. הוא חבר את ידי הילדים וחבק כל אחד ואחד באהבה ושלה את הנאספים מעליו. ואנטיפטרוס התעצב לדבר הזה והכרת פניו ענתה בו, כי הוא טר וזעף. הוא חשב, כי כבוד היתומים בעיני אביו יוריד אותו מגדלתו וסכנה עתידה לשלטונו, אם מלבד ארכילאוס יהיה גם פירורא הנסיך לעזר לבני אלכסנדרוס. הוא השיב אל לבו, כי העם שונא אותו בנפש וחמל על היתומים וזכר את כבוד אחיו הנרצחים בחייהם על-פני כל היהודים ואת שמם הטוב אשר נשאר אחרי מותם. ועל-כן בקש לו דרך להתיר את הקשרים האלה.

ד. אנטיפטרוס פחד לסובב את אביו בנכלי ערמה, בראותו כי הוא איש קשה ונרגז עד להשחית לכל דבר חשד, ועל-כן לבש עז לבוא אל אביו ולהתחנן אליו פנים בפנים, לבל יעביר ממנו את המשרה אשר נתן בידו ולא ישאיר לו את שם המלך בלבד, בתתו את תקף השלטון בידי אחרים. כי לא יוכל להחזיק בשבט-הממשלה, אם יקבל בן-אלכסנדרוס על ארכילאוס אבי אמו גם את פירורא למגן. ולזאת הלה את פני המלך לשנות את הזוגים האלה, כי משפחת המלוכה היא גדולה ועצומה. כי תשע נשים היו להורדוס ושבע מהן ילדו לו בנים ובנות ואלה הם: אנטיפטרוס נולד לדוריס והורדוס למרים בת הכהן הגדול. את אנטפס וארכילאוס ילדה לו מלתי משרון וגם בת נולדה לה ושמה אוֹקִימִפִּיס, והיא היתה לאשה ליוסף בן אחי המלך. וקליאופטרה מבנות ירושלים ילדה לו את הורדוס ואת פיליפוס ומפִּלִּס נולד לו פצאל. ועוד שתי בנות היו לו ושמותיהן רֶקְסִי ושלמית, האחת נולדה לו מפאידרה והשניה מאֶפֶּיס. גם שתי נשים עקרות היו להורדוס, האחת בת דודו והשניה בת אחיו (או אחותו). ומלבד כל אלה היו שתי אחיות לאלכסנדרוס ולאריסטובולוס ממרים. ויען אשר היתה המשפחה גדולה ועצומה, בקש אנטיפטרוס לשנות את הזוגים.

ה. והמלך קצף על אנטיפטרוס מאד, בראותו כי אין לבו טוב על היתומים. וכבר עלתה בנפשו מחשבה על-דבר הנרצחים, אולי היו חללי רעת אנטיפטרוס ועלילות שקריו. בפעם הקיא השיב את אנטיפטרוס דברים רבים בחרי-אף וגרשהו מעל פניו. אולם אחרי-כן הטה אותו אנטיפטרוס בחלקת לשונו לשנות את הדבר כרצינו והורדוס נתן את בת אריסטובולוס לו לאשה ולבנו נתן את בת פירורא.

ו. צא ולמד, מה גדול היה כח אנטיפטרוס למצא חפצו בחלקת לשינו, כי השיג מאת המלך דבר, אשר נבצר משלמית להשיג משלו. אף כי היתה שלמית אחות המלך והרבתה להתחנן אליו גם על-ידי יוניה אשת הקיסר, כי יתן לה להנשא לסולי הערבי, נשבע לה הורדוס, כי לאויבת רעה תחשב בעיניו, אם לא תחדל להוגיע אותו בדבריה, ולאחרונה נתן אותה בעל-כרח לאשה לאחד מאוהביו ושמו אֶפְּסָא, ואת האחת מבנותיה נתן לבן אלכסא ואת השנית לדוד אנטיפטרוס, אחי אמו. ומבנות מרים נשאה האחת לאנטיפטרוס בן אחותו והשניה לבן אחיו פצאל.

פרק עשרים ותשעה

אנטיפטרוס נמאס בעיני כל. הוא נשלח אל רומי עם צואת הורדוס. פירורא מאן לגרש את אשתו ועזב את אחיו ומה בביתו.

א. אחרי אשר האביד אנטיפטרוס את תקוות היתומים ושנה את הזווגים לטובתו חשב, כי הגיע בתקומו למלוכה אל חוף מבטחים והוסיף שלוח על רשעתו, עד אשר היה לטרה ועל כל הבריות. בראותו, כי אין לאל-ידו להפר את שנאת הבריות, בקש למצא מנוחה בהפילו את אימתו ועל כל סביבותיו, ופירורא החזיק בידו, בחשבו, כי כבר נכונה המלוכה בידו. מלבד זאת נוסדו הנשים בחצר המלך יחד להקים מבוכות חדשות. כי אשת פירורא עם אמה ואחותה התחברו לאם אנטיפטרוס והרבו מעשי עזות בקרב הארמון. ואשת פירורא ערבה את לבה לחרף גם את בנות המלך, והורדוס שטם אותה מאד על הדבר הזה, ואף כי שנא המלך את הנשים, פרשו את מצודתן על יתר האנשים. רק שלמית לבדה עמדה להן לשטן ודברה רעות באוני המלך על אגדתן, כי לא תצא ממנה טובה למלכותו. וכאשר נודעה לנשים דבת שלמית הרעה, פחדו מכעס הורדוס וחדלו להתאסף ולהתרועע בגלוי והתחפשו במעמד המלך כאלו הן צוררות אשה רעותה, וגם רבו ביניהן. ואנטיפטרוס שנה יחד אתן את טעמו ולמראה-עין התעבר בפירורא. אבל במסתרים היו מתאספים יחד בלילות ומטיבים את לבם, וכאשר הוסיף המלך לשמור את צעדיהם, כן חזקה אגדתם. ומעיני שלמית לא נעלם הדבר והיא גלתה את הכל להורדוס.

ב. וחמת הורדוס נצתה ויותר מפל חרה אפו באשת פירורא, כי הרבתה שלמית לדבר עליה סרה. הוא אסף את קרוביו ואוהביו למועצה ושם על האשה הזאת חטאות שונות, והרבה לדבר על זדון לבה נגד בנותיו וגם ספר, כי שכרה את הפרושים בכסף להתקומם עליו והפכה בתרופות

שוונות את לב בעלה לשנאו, ולאחרונה פנה אל פירורא ודבר אליו לבחור באחת משתי אלה: בברית אחים עמו או באהבת אשתו. פירורא השיבהו, כי נקל יהיה לו לפרוש מן החיים מלעזוב את אשתו. והורדוס נבוך ולא מצא מענה ושם את פניו אל אנטיפטרוס וצוה עליו, לבל יבוא בדברים עם אשת פירורא, וגם לא עם בעלה ועם אחד האנשים הקרובים אליה. למראה-עין לא עבר אנטיפטרוס על פקדת אביו, אבל בסתר היה יושב אתם לילות רצופים. וביראת אנטיפטרוס את המרגלת (שלמית) התחכם להשיג בעזרת אנשי-שלומו אשר באיטליה רשות לנסוע אל רומי. האנשים האלה כתבו אל הורדוס, כי עליו לשלוח את אנטיפטרוס אל הקיסר בזמן קרוב. והורדוס לא דחה את הדבר ושלח אותו עם עבדה נהדרה ונתן בידו כסף רב וגם שלח עמו את צואתו, אשר על-פיה הוקם אנטיפטרוס למלך, וליורש כסאו נועד הורדוס, הנולד למרים בת הכהן הגדול.

ג. גם סולי הערבי, שלא מלא את מצות הקיסר, מהר לנסוע באניה אל רומי להתעצם עם אנטיפטרוס ולהצדיק את נפשו מהדברים אשר טען עליו מחדש ניקולאוס איש דמשק. מריבה קשה קמה בין סולי ובין אדוניו המלך חרתת על אשר המית את כל אוהביו וגם את שהם (סואימוס) התקיף בכל אנשי הסלע. סולי כפר בכסף רב את פני פבטוס פקיד הקיסר וקוה לו, כי יחזיק בידו גם נגד הורדוס. אולם הורדוס הרבה לתת שחד לפבטוס מסולי איש-דיבו והסיר את לבו מעליו והטה אותו לנגוש את הכסף כמצות הקיסר. סולי מאן לשלם ועוד התאונן על פבטוס באוני הקיסר, כי לא נהג את משרתו לטובתו הוא (לטובת הקיסר), רק לטובת הורדוס לבד. לדברים האלה קצף פבטוס על סולי מאד, וכאשר הוסיף הורדוס לשאת את פניו ולכבדו, בגד בסולי וגלה למלך את סודותיו, כי נתן שחד לקורינתוס, אחד משומרי ראשו, ועל-כן יהיה טוב למלך להזהר ממנו. המלך האמין לדברים האלה, כי אמנם גדל קורינתוס האיש הזה בחצר המלוכה, אבל היה ערבי מלדה. הורדוס צוה להפשו מהר יחד עם שני ערבים אחרים אשר נמצאו בביתו, אחד — אוהב סולי והשני — זקן-שבט. האנשים ענו והודו על אשמתם, כי הסיתו את קורינתוס בכסף רב להמית את הורדוס. גם סטורנינוס הנציב אשר בסוריה חקר את האנשים ואחרי-כן גשלו אל רומי.

ג. והורדוס לא חדל מהציק לפירורא, כי יגרש את אשתו, אולם לא מצא תחבולה להקנס באשה הזאת, אף כי סבות רבות היו לו לשנאה, ולאחרונה עלתה חמתו עד להשחית ונאץ גם את אחיו בגללה וגרש את שניהם יחדו. ופירורא קבל באהבה את החרפה הזאת ונסע אל גבול נסיכותו ונשבע, כי רק מות הורדוס ישים קץ לגלותו — וכל עוד אחיו בחיים לא ישוב אליו. הוא לא רצה גם לנסוע אל אחיו בחלותו, כאשר הפציר בו

לבקרהו. כי חכה הורדוס למות ובקש לצוות לפירורא דברים אחדים. אולם הורדוס נצל ממות אחרי הואשו מחייו, וכעבור זמן קצר חלה פירורא, והורדוס לא שלם לו כפעלו, כי-אם בא אליו לבקרו וסעדהו בחמלה על מטת חליו. אך פירורא לא יכול להתגבר על מחלתו ומת אחרי ימים מעטים. והורדוס אהב אותו עד יום מותו, ולא שם לבו לשמועה אשר יצאה על אחיו, כי אמר להמיתו בסם-מות. הוא צוה להביא את גופת פירורא אל ירושלים ופקד על כל העם לעשות לו אָבֶל גדול וגם תקן לו קבורה נהדרה מאד. ככה בא הקץ על אחד רוצחי אלכסנדרוס ואריסטובולוס.

פרק שלשים

הורדוס חקר את דבר מות פירורא ומצא את סם-המות אשר הכין לו אנטיפטרוס, ואחרי-כן גרש את דוריס ומרים והעביר את בנה הורדוס מנחלתו.

א. ואחרי הדבר הזה השיגה הנקמה גם את אנטיפטרוס, ראש מחוללי הרצח. הנקמה החלה במות פירורא. כי אחדים מעבדיו המשחררים באו אל המלך סרים וזועפים ואמרו, כי הומת אחיו ברעל, כי הקריבה לפניו אשתו מאכל, אשר לא הוכן כחק, ובטעמו מן המאכל הזה חלה מיד. כי הנה הביאו אמה ואחותה לפני שני ימים אשה אחת יודעת ברפואות מארץ ערב להכין שקוי אהבה לפירורא, ותחת השקוי הזה נתנה לו האשה סם-מות, כי סולי (הערבי) הסית אותה לעשות את הדבר.

ב. מחשבות רעות רבות בעתו את המלך, והוא צוה ליסר בענויים את השפחות וגם בני-חורין אחדים. ואחת הנשים קראה בקול גדול מעצמת מכאוביה: „האל מושל הארץ והשמים יִנְקֶם באשה, אשר הביאה עלינו את כל הקללה הזאת, באם אנטיפטרוס“. שיח האשה הזאת היה למלך לשרש דבר וממנו חקר ודרש למצא את האמת. והאשה גלתה לו דבר אהבת אם אנטיפטרוס לפירורא ולנשי ביתו, כי נאספו יחד במסתרים וגם פירורא ואנטיפטרוס שתו אתן כל הלילה אחרי שובם מחצר המלך ולא נתנו לאחד ממשרתי הבית וגם לא לאחת השפחות להמצא אתם בחדר. אשה בת-חורין גלתה את הדבר הזה.

ג. ואת השפחות הבדיל הורדוס וצוה לחקור אותן בענויים אחת אחת וקָלַן העידו פה אחד כדברי האשה וגם הוסיפו לספר, כי על-פי חוזה שעשו ביניהם נסע אנטיפטרוס לרומא ופירורא לעבר הירדן. הנה כפעם בפעם נדברו איש אל רעהו, כי אחרי אשר המית הורדוס את אלכסנדרוס ואת אריסטובולוס יכלה את חמתו גם בהם ובנשיהם, כי האיש, אשר רצח את

מרים ואת בניה, לא ישא פני אדם. ועל-כן טוב לברוח למרחקים מפני החיה הטורפת הזאת. הנשים הוסיפו לספר, כי אנטיפטרוס היה מתאונן לפעמים באוני אמו, שכבר זרקה בו שיבה בעוד אביו מוסיף עלומים מיום ליום, ועוד מעט יקדם אותו המות, טרם יעשה מלוכה באמת. הן גם אם ימות אביו — ומתי יהיה הדבר הזה? — ישאר לו רק זמן קצר לשמות ביקשת המלוכה, כי הנה הולכים וגדלים ראשי התנין (ההידרה א), אלה בני אלכסנדרוס ואריסטובולוס. וגם תקותו להנחיל את המלוכה לבניו אחריו נגזלה ממנו בידי אביו, אשר לא כתב בצואתו את המלוכה אחרי מותו (אחרי מות אנטיפטרוס) לבניו, כִּי-אם להורדוס בן מרים. אולם בדבר הזה אבדה חכמת הזקן, כי הוא אומר בלבו, אשר צואתו תשאר בתקפה, והן הוא אֵי־ישים את לבו, כי לא ישאר אחד מכל משפחתו בחיים. והמעט בעיני הורדוס, כי הוא מרבה לשנא את בניו מכל האבות האכזרים אשר היו מימות עולם — כי עוד יותר מהם הוא שונא את אחיו. על-כן נתן לו (לאנטיפטרוס) זה מקרוב מאה ככר, לבל ידבר עם פירורא דבר. וכאשר שאל פירורא: „ומה היא הרעה אשר עשינו לו?“ השיבהו אנטיפטרוס: „מה טוב יהיה, אם אחרי הפשיטו אותנו ערמים יתן לנו להמלט בעור שנינו! אולם קשה להמלט מחית-טרף כמוהו, — הן גם לאהוב איש את רעהו בגלוי לא יתן לנו. ועל-כן עלינו להתאסף במסתרים. אבל הדבר יעשה בגלוי, אם נהיה לאנשי-חיל בעז רוחנו ובכח ידינו.“

ד. את הדברים האלה גלו הנשים תחת סבל ענוייהן, והוסיפו לספר, כי יעץ פירורא בנפשו לברוח אתן אל הטלע (פְּטֵרָה). והורדוס האמין לכל הדברים האלה בגלל דבר מאה הככר, כי רק עם אנטיפטרוס בלבד דבר עליהם. לראשונה העיר את חמתו על דוריס אם אנטיפטרוס והפשיט אותה את כל עדיה, אשר נתן לה במחיר הרבה ככר, ואחרי-כן גרש אותה מעל פניו. ולנשי בית פירורא שלח וצוה לרפא את פצעני ענוייהם. הפחד דפא את נפשו מאד ולכל חשד קל התרגו וצוה לענות גם אנשים רבים חפים מפשע, ביראו פן יפסח על אחד החיבים.

ה. בין כה וכה פנה הורדוס אל אנטיפטרוס השמרוני, אשר היה סוכן על בית אנטיפטרוס, ובענותו אותו הוציא מפיו דבר, כי שלח אנטיפטרוס מארץ מצרים סס-מות בידי אנטיפילוס, אחד מחבריו, להמית את המלך, ואת הסם הזה קבל תודיון, דוד אנטיפטרוס, ונתן אותו לפירורא, כי את ידו מלא אנטיפטרוס להמית את הורדוס בעוד הוא (אנטיפטרוס) נמצא ברומא

(א) תמונה ידועה מהממלוגיה היוונית.

(ב) לא נתפרש מי זה „הוא“: הורדוס או אנטיפטרוס.

ורחוק מכל חשד. ופירוורא נתן את הסם בידי אשתו. המלך שלח אחרי האשה הזאת וצוה עליה להביא לפניו את הפקדון מיד. היא יצאה מעל פניו להביא את הרעל, אולם הפילה את עצמה מעל הגג וקדם את היסטורים העתידיים לה מאת המלך. נדמה כי היתה בזה יד אלהים, אשר רצה לשלם לאנטיפטרוס כגמול ידיו: האשה לא נפלה ארצה על ראשה, כי אם על חלק אחר מגופה ונצלה ממות. כשהובאה אל המלך צוה להשיב את רוחה, כי התעלפה בעת נפלה, ושאל לסבת הדבר, אשר הפילה את עצמה, ונשבע לה כי לא יעשה בה נקמה, אם תגלה את האמת, אולם אם תכסה ממנו דבר — יצוה לשחוק את עצמותיה בכלי־הבלע, עד אשר לא ישאר שריד מגופה לבוא אל קבר.

ו. לדבר הזה התרישה האשה מעט, ואחרי־כן פתחה את פיה ואמרה: „ולמה עלי לשמור את הסודות אחרי מות פירוורא ולהציל את אנטיפטרוס, אשר השיא מות על פלנו? הקשיבה, מלכי, לדברי ויחד עמך ישמע האלהים ויהיה לי לעד צדקתי. כי מי יוכל להוליך אותו תועה? כאשר ישבת ושפכת דמעות על־יד מטת פירוורא, קרא אלי פעם אחת ואמר: „אוי לי, רעיתי, מה שגיתי בדבר מחשבת אחי הטובה עלי, כי שנאתי אותו חלף אהבתו העזה וגם אמרתי לרצוח את נפש האיש, אשר הוא מרבה להמר עלי עוד טרם בא מותי. אולם הנה קבלתי את שכרי על תועבת לבי, ואני מבקש ממך להביא את הרעל, אשר הביא אותו אנטיפטרוס והוא נמצא בידך למשמרת, ולכלות אותו לעיני כרגע, לבל אשא עמי אל השאול את נקמת האלהים.“ ואני עשיתי כמצותו והבאתי את הרעל ואת רבו שפכתי לעיניו על האש, אבל מעט ממנו שמרתי על כל צרה שלא תבוא, כי יראתי אותך מאד.”

ז. בדברה זאת הביאה את הקפסה א, אשר נמצא בה עוד מעט מן הרעל. המלך צוה להקריב את כלי־הבלע ולענות את אחי אנטיפילוס ואמו, והם הודו, כי הביא אנטיפילוס ממצרים את הקפסה עם הסם, אשר לקח מידי אחיו, איש רופא חולים באלכסנדריה. וכמו רחפו רוחות אלכסנדרוס ואריסטובולוס בחצר המלך לחקור ולדרוש ולגלות כל תעלומה, כי גם אנשים רחוקים מחשד נמשכו אל האשמה. ככה נגלה הדבר, כי ידעה מרים בת הכהן הגדול את המזומה הרעה, ואחיה ענו בידי המלך והודו על הדבר הזה. והמלך פקד את עוזות האם על בנה, כי מחה מצואתו את שם הורדוס, אשר נמנה לפני זה ליורש אנטיפטרוס.

(*) תבת־עץ קטנה (חפיסה קטנה). במשנה נקראה קסת־הכשמים גם רבצ' (דובצ').

פרק שלשים ואחד

בתילוס הוכיח את אשמת אנטיפטרוס. אנטיפטרוס לא ידע דבר ושב מרומא והורדוס העמידהו למשפט.

א. בעת ההיא בא גם בתילוס להוסיף על דברי העדים והוכיח באותות נאמנים את מזמות אנטיפטרוס. בתילוס היה אחד מעבדי אנטיפטרוס המשחררים והביא בידו עוד סמכות, עשוי מראש פתנים ומחמת זוחלי-עפר אחרים, מוכן לפירורא ולאשתו, להתנקש בנפש המלך, אם יבצר מהסם הראשון להכריעו. ונוסף על האותות האלה, עדי המזמות אשר חבל אנטיפטרוס נגד אביו, הביא בתילוס את המכתבים אשר הכין אנטיפטרוס בערמתו לכרות שוחה לאחיו, כי ארכילאוס ופיליפוס, שני בני המלך אשר גדלו ברומא, היו כבר בחורים מלאי רוח עלומים, ואנטיפטרוס פחד מהם, פן יהיו לו למכשול בתקוותיו לעתיד, ובקש לאבדם. הוא שלח אגרות -- אלה נכתבו בשקר בשם אוהביו ברומא, ואלה נכתבו בידי אנשי-שלומו, אשר נפתו לו בכסף -- לשטנה על אחיו הצעירים, כי הם מרבים לדבר סרה באביהם, והם מבקים את אלכסנדרוס ואריסטובולוס לעיני השמש וכועסים מאד על אשר קרא להם אביהם לשוב אל הצר. כי הורדוס שלח אחריהם להשיבם אליו, ובדבר הזה הרגיו את אנטיפטרוס מאד.

ב. ועוד בשבת אנטיפטרוס בארץ יהודה, טרם ישום את פעמיו לדרך, השיג בכסף מכתבים כאלה מרומא להוציא דבה על אחיו, ולמען אשר לא יחשוד בו אביו עמד לפניו ללמד זכות על האחים, באמרו כי חלק הדברים הכתובים באגרות הוא שקר ושאריתם הם חטאות-נעורים. ועתה הרבה לפזר כסף לכותבי השטנה על אחיו ונסה למחות את עקבות הדבר, בקנותו בגדים יקרים ומצעות-צבעונים, כוסות כסף וזהב ועוד חפצים יקרים למכביר, למען אשר יוכל לכתוב על חשבון מחיר הדברים האלה גם את יתר הוצאותיו. כי פזר מאתים ככר ולכסות-עינים היה לו הריב עם סולי. אולם העונות הקטנים הרבים האלה נמחו מפני אשמתו הגדולה א, כי כל העדים הנחקרים ענו פה אחד בדבר מזמתו הרעה אשר יעץ על אביו, והמכתבים כאלו צעקו בקול, כי התמכר לרצוח את אחיו שנית. ואיש מהנוסעים אל רומא לא גלה את און אנטיפטרוס על-דבר המעשים אשר קרו בארץ יהודה, אף כי עברו שבעה חדשים למן היום אשר בו מצא

(א) יוסיוס משתמש כמעט במבטא התלמוד, קים ליה בדרכה מיניה.

הורדוס את סודו עד שובו אל הארץ. ככה שנאו כל האנשים את אנטיפטרוס!
 יאולי סתמו רוחות הנרצחים את פי האנשים אשר בקשו להודיעהו דבר.
 הוא שלח אגרת ובשר לאביו, כי ישוב אל ארצו במהרה, וגם ספר על
 הכבוד אשר עשה לו הקיסר בשלחו אותו לשלום.

ג. והמלך שקד לתפוש בכפו את מבקש נפשו ופחד מאד, פן תגיע
 השמועה אל אנטיפטרוס וימלט לנפשו. על-כן עשה גם הוא במרמה ודבר
 אליו ידידות עם המכתב והעיר אותו להחיש את בואו, כי במהרו לשוב
 ישים קץ למריבה עם אמו, יען לא נעלם מעיני אנטיפטרוס הדבר אשר
 עשה המלך בשלחו את אמו מעל פניו. כאשר הגיע אנטיפטרוס בדרכו אל
 טרס (טרָנְט), קבל מכתב וממנו נודע לו לראשונה מות פירורא. אנטיפטרוס
 התאבל מאד לשמועה הזאת, וריבים הרבו להללו על הדבר הזה, באמרם
 כי הראה את גדל אהבתו לדודו, אולם הרואה יראה, כי התעצב אנטיפטרוס
 אל לבו על אשר לא קמה מזמתו הרעה, ולא על מות פירורא דודו שפך
 דמעות, רק על אשר נלקח ממנו עוורו לרעה. וכבר פחד פחד בלבו על
 הדברים אשר אמר לעשות, פן יגלה הרעל ואשר הכין לאביו. כבואו אל
 קיליקיה קבל את מכתב אביו, אשר דברנו עליו למעלה, ומהר לצאת לדרך.
 ובנסעו באניה אל קֶנְדֶּרִיס א) עלתה בלבו מחשבה על-דבר המעשה אשר
 נעשה לאמו-ולבו נבא לו רעה. הנבונים אשר בקרב חבריו יעצוהו, לבל
 יסגיר את נפשו בידי אביו בטרם יחקור היטב, איזו סבה היתה מאתו לגרש
 את אמו, כי הם פחדו, פן תדבק גם בו העלילה אשר יצאה על אמו. אולם
 הנמהרים בחברי אנטיפטרוס, אשר חשקה נפשם לראות את ארץ מולדתם,
 לא שמו את לבם לשלומו ולטובתו ויעצו אותו להחיש את מסעו, פן יביא
 את אביו לחשוד בו במחשבה זרה, ובוה יתן פתחון-פה לשוטניו ולהוציא
 עליו דבה רעה. הן גם עתה, אם באמת התחולל איזה דבר נגדו, לא
 נעשה רק באשר נמצא אנטיפטרוס בארץ רחוקה, כי איש לא יעז לקום
 עליו בפניו. על-כן לא יתכן הדבר להפסיד את הטובה הגלויה מפני
 חשד אשר לא ידע שחרו ועליו למהר ולהפקיד את נפשו בידי אביו,
 למען חזק את העטרה הרועדת מעל לראשו כשהוא (אביו) נמצא לבדו
 זבלי עוורו. ואנטיפטרוס שמע לעצת האנשים האלה — כי יד אלהים
 עשתה זאת — ועבר באניה את הים עד בואו אל סבסטוס, הנמל אשר
 בקיסרי.

ד. לתמהון לבבו קדם את פני אנטיפטרוס שממון רב. כי כל האנשים
 רחקו ממנו ואף אחד לא נועז לצאת לקראתו. כי זה מימים היה אנטיפטרוס

א) עיר חוף במדינת קיליקיה ומבצר חזק.

שנוא לכל, ועתה נתנה רשות להראות את השנאה ברבים. ורבים שטו מעליו, בפחדם את אביו, כי הלעז על אנטיפטרוס מֵאָא את כל העיר ורק אנטיפטרוס לבדו לא ידע דבר מכל אשר נגזר עליו. מה גדל כבוד אנטיפטרוס בצאתו מרומא, ומה נקלה היתה קבלת-פניו (בשובו אל ארצו)! הוא השיב אל לבו, כי אסונות נכונים לו מבית, אולם בערמתו התנכר לעיני רואים ובעוד לבו מת בקרבו ממגור התחזק לבל ישנה את עז פניו, כי כבר אבד מנוס ממנו ולא יכול להציל את נפשו ממסגרותיו ונס לא הגד לו דבר ברור מכל אשר עבר בבית אביו, כי ככה גזר המלך. ועוד נשאר לו שמץ תקוה לחשוב, כי לא קרה דבר רע, ואם גם נחקר שרש הדבר — אולי יעלה בידו להצדיק את עצמו בעזות מצחו ובנכליו, כי רק באלה לבד שם מבטחו להחליץ מן הקצר.

ה. הוא התכסה בכלי המגן האלה והלך אל ארמון המלך בלי אוהביו, כי הם גרשו בחרפה לפני השער הראשון. ואז נמצא בבית וְרוס הנציב אשר בסוריה. אנטיפטרוס בא אל אביו החדרה וערב את לבו לגשת אליו ולחבקו. אולם אביו שלח את שתי ידיו לעצרו והטה את ראשו אחורנית וקרא בקול: „כן נאה לרוצח נפש אב, אשר דבקו בו אשמות גדולות כאלה, כי יאמר לנפל על צוארי! מות, ראש גבל-רשע, ואל תגע בי טרם תצטדק על כל אשמותיך. אני מציב אותך למשפט ונותן לך לדין את וְרוס, אשר בא הנה בשעת-רצון. לך לך והכן סנגוריה עליך ליום המחרת, כי אני נותן לך זמן לחבל מזמות ערמה“. מרב הבהלה לא עצר אנטיפטרוס כח להשיב דבר ויצא את פני אביו. אמו ואשתו הלכו לקראתו וספרו לו את כל דברי העדים. והוא התנער ממבוכתו והחל לחשוב דברי זכות על עצמו.

פרק שלשים ושנים

אנטיפטרוס נאשם לפני וְרוס וראיות מבהקות הוכיחו את מחשבת הרצח. הוררום דחה את עניו עד שובו לאיתנו ושנה את צואתו.

א. ליום המחרת אסף המלך את קרוביו ואוהביו למשפט וקרא גם לאוהבי אנטיפטרוס. והוא ישב בראש יחד עם וְרוס וצוה להביא את כל העדים ויחד אתם הובאו גם עדים חדשים מעבדי אם אנטיפטרוס, אשר נתפשו זה מקרוב ובידם מכתב שלוח ממנה אל בנה, לאמר: „הנה הגיעו כל הדברים ההם (הידועים!) לאזני אביך. הזהר מבוא אליו, אם לא תשיג עזרה מאת הקיסר“. וכאשר הובאו אלה האנשים עם יתר העדים יחדו, בא אנטיפטרוס החדרה ונפל על פניו לרגלי אביו ודבר אליו: „אני מפיל

תחנתי לפניך, אבי, לבל תמהר להוציא דיני, ותהיינה נא אוניך קשובות לדברי צדקתי, ואני אוכית, כי חף אני מפשע, אם יהיה לך הדבר לרצון".

ב. אולם הורדוס השתיק אותו בגערה ופנה אל נְרוֹס ואמר: „אני מאמין, נְרוֹס, כי עיניך ועיני כל שופט צדק תחזינה מישרים, אשר אנטיפטרוס זה הוא בן משחית בכל דרכיו. אך ירא אני אותך, פן תבוז גם לי על גורלי המר ותאמר בלבבך כי בצדק באו עלי כל הרעות האלה, אחרי אשר הולדתי בנים מבישים ותטאים. אולם באמת יאות לנוד לי ולחמול עלי, כי הייתי אב אוהב ורחום לבנים נבלים כאלה. כי את בני הראשונים העליתי למלוכה בנעוריהם ואמנתי אותם ברומא, למען יהיו לאוהבי הקיסר, וגדלתי אותם, עד אשר קנאו בהם מלכים אחרים, ובאחרונה מצאתי את לבם חורש און עלי. והם מחו בעונם בגלל אנטיפטרוס, כי לטובת הצעיר הזה, יורש כסאי, עשיתי את הדבר, למען תפון המלוכה בידו בשלוה. אולם החיה הרעה והגבוה הזאת, אשר שבעה את ארך אפי, בעטה מרֵב טובה. הוא ראה אותי מאריך ימים — וזקנתי לא נתנה לו מרגוע. ולא עצר בנפשו לעשות מלוכה, מבלי יסד אותה ברצח אביו. ואמנע צדק בעצתו עלי, כי למה השיבותי את הבן הזה המגרש מארץ ולמה מאסתי בבנים אשר ילדה לי בת מלכים, למען הקים אותו ליורש־כסאי? אני מודה לברריך, נְרוֹס, אם אמור תאמר, כי נטרפה דעתי. הפכתי את לב הבנים ההם לשנא אותי, בהובישי את תקוותיהם הצודקות למען אנטיפטרוס זה. והאִמַנְם גמלתי גם להם טובה, כאשר עשיתי לבן הזה? בעודני חי חִסְרתי אותו מעט ממלך ולעיני כל כתבתי לו בצואתי את כסא המלוכה אחרי וחלקתי לו חמשים ככר, לכלכל את ביתו, ועוד פזרתי לו כסף לאינ־מספר מאוצרי. הן בנסעו אל רומא נתתי על־ידו שלש מאות ככר ומכל בני־ביתי נשאתי את פניו לבדו לפני הקיסר, באמרי עליו, כי הוא גואל נפש אביו. ובמה נחשבה חטאת הבנים ההם מול עון אנטיפטרוס? ובמה נחשבו אותות אשמתם מול דברי העדים אשר ענו במרצח הזה? הנה רוצח האב נועז להוציא קול ומקוה עוד הפעם לכסות את האמת בנכליו. נְרוֹס! השמר לנפשך! הנה מכיר אני את החיה הרעה וצופה מראש, כי תשים עליה מסוה צדיק תמים ותשפוך דמעות־רמיה. הלא זה האיש יעץ אותי להזהר מפני אלכסנדרוס בעודו בחיים ולבלתי הפקיד את נפשי בידי שום אדם! זה האיש אשר היה נגש אל יצועי להביט אנה ואנה, אם לא נמצא אורב לנפשי. זה האיש אשר שמר עלי בעת שנתי ושקד להרחיק ממני כל פחד ודאגה. זה האיש אשר במתק אמרותיו בקש לנחם אותי מאבלי על בני הנרצחים, והוא גם חרץ משפטו בדבר אהבת אחיו החיים אלי, הוא המגן הסוכך עלי, הוא השומר לראשי. נְרוֹס, נְרוֹס! מדי העלותי על לבבי את ערמתו בפל ואת כחו לאחז את העינים, אחדל להאמין בנפשי,

כי עוד חי הנני, ולפלא נחשב בעיני, כי עלה בידי להמלט מאיש המזמות העמקות הזה. והנה אם רוח רעה שמה את ביתי לשממה ומקימה לי לשונאים כפעם בפעם את האנשים האהובים לי מכל, לא נשאר לי רק להתאבל על הגורל אשר עות משפטי ולבכות במסתרים על משואות ביתי. אולם איש מכל הצמאים לדמי לא ימלט את נפשו, ולו גם תקיף האשמה את כל בני יחד!

ג. ובדבר הורדוס זאת עצר במלים מצרת נפשו ורמוז לניקולאוס, אחד מידידיו, לבאר את פרטי האשמה. והנה הרים אנטיפטרוס את ראשו — כי כל העת שכב על הארץ לרגלי אביו — וקרא בקול: „הנה אתה, אבי, למדת עלי זכות בדבריך. איך אָהֶב לרוצח־אב, אחרי אשר הודית בפיך, כי הייתי שומר לראשך כל הימים? את אהבתי אליך קראת בשם אחיות עינים! והן אם הייתי ערום בכל הליכותי, איכה טח לבי מהבין, כי לא נקל יהיה לי לחבל תועבה כזאת ולהסתירנה מעיני אדם ולעולם לא אוכל להעלימנה מפני השופט הגדול היושב בשמים, הרואה כל דבר והוא נמצא בכל מקום? האם נסתרה מעיני אחרית אחי, אשר שלם להם אלהים על מזמותיהם הרעות? ואיזה דבר יכול להעיר את חמתי עליך? האמנם התקוה לכסא המלוכה? הלא כמלך נחשבתי! או הפחד מפני שנאתך? האם לא הייתי אהוב עליך? או היראה, פן ימשל בך איש אחר? הן בשמרי עליך הייתי נורא על כל סביבי. או מחסור הכסף? ובידי מי הספקת לפזר כסף יותר ממני? ואלו הייתי משחית את דרכי מכל בני האדם ונשמת חיה טורפת נמצאה בקרבי — הוי אבי, — האמנם לא היו חסדיך הגדולים כובשים אותי, אחרי אשר נשאת את ראשי — כאשר העידות בפיך — ובחרת בי מכל בניך הרבים והקימותני למלך ובהמון חסדיך שמתני לקנאת הרבים? — אוי לי על נסיעתי הארורה הזאת, כי נתתי שעת־פשר למקנאי ועת־חפץ ארפה למבקשי רעתי. והן למענך, אבי, עזבתי ארץ מולדתי לריב את ריבך, פן יעטה סולי חרפה על עטרת שיבתך. העיר רומא תעיד צדקתי, עדי הוא הקיסר, מושל העולם, אשר לא פעם ולא שתים קרא לי בשם „אוהב־אב.“ קבל־נא, אבי, את האגרת הזאת אשר שלח אליך, כי נאמנים דבריה מכל דברי הולכי רכיל אשר עמך. תהיה היא לבדה למליץ ישרי ותתן עדיה על אהבתי הרבה אליך. זכור, כי בלי חמדה יצאתי באניה למרחקים, הן ידעתי את השנאה הכבושה אלי בכל הממלכה. רק אתה, אבי, הבאת עלי שואה מבלי הדעת, כי חזקה ידך עלי לתת למקנאי עת־חפץ לעלילות רשעתם. והנה באתי לעמוד לפני עדי אשמתי, אני רוצח־האב, אחרי אשר לא אָנה לי רע מסכנת הדרכים בים וביבשה. אולם רואה אני, כי עדותי זאת לא תועילני. הן כבר יצא משפטי לחובה מאת האלהים ומאתך, אבי! אולם אם כבר נחתם דיני, הנה אני מבקש אתכם, כי לא תשימו מבטחכם

בדברים, אשר הוציאו עדים זרים תחת סבל ענוייהם בלבד, — ועליכם להקריב גם אלי את המדורה. ירטשו כלי-הזעם את כל קרבי ואל יחמול איש על מכאובי גופי הנבזה בשמעו קול נאקתי, כי אם באמת רוצח-אב הנני, איני רוצה למות בלי יסורי ענויים". את הדברים האלה קרא אנטיפטרוס באנחה וגעה בבכי ועורר את חמלת כל האנשים וגם את רחמי ורוס. רק לב הורדוס חזק בקרבו ולא הוריד דמעה, כי ידע אשר נאמנו דברי עדי האשמה.

ד. לדברים האלה פתח ניקולאוס איש דמשק את פיו במצות המלך והרבה לספר על ערמת אנטיפטרוס ובזה הפיג את רחמי האנשים, אשר נכמרו אליו, ואחרי-כן קרא עליו שטנה קשה ושם בראשו את כל דברי-השערוריה אשר נעשו בחצר המלך, ויותר מכל פקד עליו את דם שני אחיו, בהראותו במופתים, כי הם חללי נכליו הרעים. ואחרי-זאת הוסיף ניקולאוס לדבר על הפחים אשר טמן אנטיפטרוס לאחיו החיים, בחשבו כי יהיו לו למכשול בירשת המלוכה. כי הלא הוא האיש, אשר הכין סם-מות לאביו — ומדוע יצטור ברוחו נגד אחיו? אחרי-כן זכר את האשמה בדבר הרעל והעביר את דברי העדים זה אחר זה, ומדי דברו הזכיר ברגז את פיורא, אשר גם אותו הפך אנטיפטרוס לרוצח-אחיו, וככה השחית את כל הנפשות היקרות בעיני המלך ומלא את כל ביתו תועבה. ועוד דברים רבים הוסיף ניקולאוס על אלה, להוכיח את האשמה, עד אשר כלה לדבר.

ה. ורוס צוה על אנטיפטרוס ללמד זכות על עצמו. אולם הוא לא הוציא מפיו רק את הדבר הזה: „אלהים הוא עדי, כי לא נמצא בי דבר עול", והחריש וישב על מקומו. ורוס צוה להביא את הרעל ונתן לשתות ממנו לאחד האסירים, אשר נהרץ עליו משפט מות, וכאשר טעם האסיר ומת מיד ישב ורוס יחד עם הורדוס ודבר עמו בסתר וכתב אל הקיסר על-דבר המשפט. ולמחרת היום הלך לדרכו. והמלך אסר את אנטיפטרוס בנחשתים ושלח אל הקיסר צירים להודיעהו את האסון הזה.

ו. ואחרי הדברים האלה נתפש אנטיפטרוס במזמה אשר יעץ על שלמית. כי אחד מבני בית אנטיפטרוס בא מרומא ובידו מכתב מאחת המשרות את ליויה^א) ושמה אַקמי. עם המכתב הזה שלחה אל המלך את אגרות שלמית, אשר נמצאו בין כתבי ליויה, והודיעה אותו, כי היא ממצאיה אותן לידו בסתר מאהבתה אליו. באגרות נמצאו דברי שקצים גדולים על המלך וגם שטנות קשות. את האגרות זיף אנטיפטרוס ופתה בשחד את אקמי לשלוח אותן אל הורדוס. והדבר הזה נגלה מתוך האגרת אשר שלחה (אקמי)

*) בהוצאה הישנה „ליויה" — הכונה לַיִוְיָה אשת הקיסר אוגוסטוס השנייה.

אליו (אל אנטיפטרוס). וככה כתבה אליו האשה באגרת ההיא: „עשיתי את הטוב בעיניך. כתבתי אל אביך ושלחתי אליו את האגרות ההן (הידועות) ואני מאמינה, כי לא יחמול המלך על אחותו בהודע לו הדבר הזה. ואתה חיטיב לעשות בזכרך את הדבר אשר הבטחתני, אחרי אשר ימלא כל חפצך לטובה“.

ז. ובהגלות דבר המכתב הזה יחד עם דברי האגרות הכתובות בידי שלמית, החל המלך לחשוב, אולי חבר אנטיפטרוס גם את האגרות נגד אלכסנדרוס, והתעצב אל לבו מאד בדעתו, כי כמעט הוריד גם את אחותו לשחת בעלילות הבן הזה. הוא לא רצה עוד לדחות את נקמתו בו על כל תועבותיו. אך בעוד הוא מתכונן לעשות שפטים באנטיפטרוס והנה תקפה עליו מחלה קשה. הוא הודיע את הקיסר במכתב על-דבר אקמי ומעלליה הרעים נגד שלמית ואחרי-כן פקד להביא אליו את צואתו ושנה אותה וצוה את מלכותו אחריו לאנטיפס בנו, כי מאס באחיו הגדולים ממנו ארכילאוס ופיליפוס, אשר הכה אנטיפטרוס גם אותם בלשון. ולקיסר כתב הורדוס בצואתו אלף ככר, מלבד מתנות אחרות. וגם לאשת הקיסר ולבניו ולאזהביו ולעבדיו המשחררים — קרוב לחמש מאות ככר. וליתר אוהביו חלק הורדוס אהזות גדולות וכסף רב. ובמנחות יקרות פקד גם את שלמית אחותו. ככה סדר הורדוס את צואתו.

פרק שלשים ושלשה

נשר הזהב השלך לארץ. אכזריות הורדוס לפני מותו. הוא נסה לטרוף נפשו בכפו, וצוה להמית את אנטיפטרוס ומת אחרי חמשה ימים.

א. ומחלת המלך גברה עליו, כי רפיון הזקנה וצרות לבבו חברו עליו יחד להכריעהו. כבר היה פבן שבעים שנה והאסונות אשר באו עליו מידי בניו דפאו את נשמתו מאד, עד כי גם בהיותו בריא בגופו לא יכל לשמוח בחייו. וגם הדבר אשר נמצא עוד אנטיפטרוס בחיים והיה לו למגנת לב וחזק את מחלתו. אולם הורדוס לא רצה להמיתו כל-אחרי-יד, ועל-כן דחה את הדבר עד אשר ירוח לו מחליו.

ב. ולהוסיף על סאת מכאוביו קם בימים ההם מרד בקרב העם. שני חכמים * נמצאו בעיר אשר יצא להם שם, כי הם יודעים באר היטב את תורת אבותינו, ועל-כן גדל כבודם מאד על-פני כל העם. שם האחד היה יהודה

* יוסיפוס משתמש במלה „סופיסטים“ בלי נותן טעם לפגם.

בן צפירא א) ושם השני מתתיה בן מרגלא ב), ורבים מבני הנעורים ישבו לפני החכמים האלה בדרשם את התורה ובכל יום ויום נאסף מסביב להם מחנה בחורים גדול. וכאשר נודע להם, כי המלך גזע מיגונו וממחלתו, נזרק דבר מפייהם בקהל תלמידיהם, כי הנה הגיעה שעת-הפטר לקנא לכבוד אלהים ולהרוס את הפסלים, אשר הוקמו נגד חקי האבות. כי אסור על-פי החק לתת בבית-המקדש צלמים וחצאי-פסלים וכל הדברים העשויים כתבנית בעל-יחיים, והנה הקים המלך נשר זהב ממעל לשער הגדול, ואת הנשר הזה דרשו החכמים לנחץ ואמרו, כי גם אם תצא סכנה מהדבר הזה, יהיה טוב ויפה למות על תורת האבות, כי נשמות האנשים, אשר מתו מות ישרים כזה, תוכינה לחיי עולם ג) ואשר נצחיים יהיה חלקן בעימיים. ורק האנשים השפלים, אשר לא קנו חכמה לנפשם, אינם מבינים במה ייטיבו לנפשם, ועל-כן הם בוחרים למות על מטת חלים ומואסים במות הגבורים.

ג. עוד הם מדברים והנה פשטה השמועה, כי מת המלך, והצעירים חגרו אונים ונגשו לבצע את מעשיהם ובעצם היום, למראה ההמון הגדול, הנמצא בהר הבית, הורידו את עצמם בתבלים ארפים מעל הגג ונתצרו בקרקעות את נשר-הזהב. הדבר הזה הגיד לשר-צבא המלך מיד והוא מהר בחיל גדול ותפש ארבעים צעירים והוליך אותם אל המלך. בתחלה שאל אותם הורדוס, אם הם האנשים, אשר נועזו לנפץ את נשר הזהב, והם הודו בדבר. אחרי-כן שאל אותם, מי הוא אשר צוה אותם לעשות את הדבר, והם השיבוהו: "חקי התורה". ואחרי זאת הוסיף לשאלם, מדוע פניהם צוהלים בעת אשר הם הולכים לקראת המות, ועל זה ענוהו, כי אחרי מותם ישבעו רב טובה.

ד. לדברים האלה עלתה חמת-המלך עד להשחית. הוא התגבר על פחד מחלתו וקם ויצא אל העם הנאסף והרבה ללמד חובה על האנשים האלה, אשר חללו את הקדש, וגם שם עליהם עלילות דברים, כי החק הזה להם לכסות-עינים ובאמת בקשו להם גדולות מאלה, ודרש לדון אותם משפט מגדפי אלהים. ההמון פחד, פן ילכדו רבים באשמה הזאת, ועל-כן בקש מאת המלך לענוש לראשונה רק את האנשים אשר עשו את המעשה בידיהם, ואחריהם את הנתפשים בעת המעשה, ולהשיב את חמתו מן הנשארים. בקשי

(א) ב"א צפירא (יתכן גם שפירא, ספירא, או שפורא, ספורה), ובקדמוניות: צריפאי.

Σαριφαίος

(ב) בקדמוניות: Περγάλωθ.

(ג) ביונית אַנְצִיָּה (מלה זו נמצאה במדרשים) והסופרים המשיכים השתמשו כגון:

במלה "צ'שח".

בעת המלך לדברי העם וצוה לשרוף באש את האנשים אשר הורידו את עצמם כחבלים, יחד עם החכמים, ואת יתר העצורים נתן בידי עבדיו להמיתם.

ו. ואחרי המעשה הזה אכלה מחלת הורדוס את כל בשרו והתהפך במכאובים רבים. אמנם הקדחת לא היתה קשה, אולם הגרב (יקוד) הכה את כל עורו, עד אשר נלאה כלכל וחבלים היו במעיו תמיד וברגליו פשו מכות טריות, כאלו חלה בהדרוקן, ודלקת קמה בבטנו. ובמבושיו עלה רקב והרם תולעים. ונוסף על זה לא יכול לנשום רק בזקיפה והנשימה היתה קשה לו מאד, ופלצות אחזה את כל אבריו. ואנשי הרוח אמרו, כי יסוריו הקשים היו ענש האלהים על דם החכמים השפוך. אולם בעוד הוא נלחם עם יסוריו הקשים הוסיף לאהוב את החיים וקוה כי ירוח לו מחליו ובקש למצא תעלה. הוא עבר את הירדן להתרפא בחמי קלרהיא^(א). המים האלה נופלים אל ים המלח והם מתוקים וטובים לשתיה. שם צוו עליו הרופאים לטבול את כל בשרו בשמן חם, אבל כשהושב בערבה (אמבטי) מלאה שמן, התעלף והפך את עיניו כמת. מהומה קמה בקרב המשרתים ולקול צעקתם שבה אליו רוחו. עתה נואש הורדוס מכל ישועה וצוה לחלק לאנשי-הצבא חמש מאות דרכמונים לאיש ואיש וכסף רב לשרי הצבא ולאובהיו.

ו. והורדוס שב אל יריחו וכבר גברה עליו מרה שחורה, עד אשר כמעט רצה להפיל את פחדו על המות בעצמו ולבו מלא אותו לעשות תועבה נוראה: הוא צוה לאסוף את האנשים נשואי-הפנים מכל ארץ יהודה אל המקום הנקרא הפודרומוס (מקום מרוץ הסוסים ב) ולתתם שם על מסגר, וקרא לאחותו שלמית ולבעלה אלקסא ואמר אליהם: „ידעתי, כי יעשו היהודים חג ביום מותי. אולם יש לאל-ידי לתקן לי מספד — על-ידי אחרים — וגם לערוך לי קבורה מפארה, אם תרצו למלא אחרי מצותי. כאשר תצא נשמתי — תמהרו לקחת את האנשים העצורים ולהקיף אותם באנשי-צבא ולהמיתם, למען תתאבל עלי כל ארץ יהודה וכל בית ובית יבכה בעל-כרחו“.

ז. הורדוס צוה את הדבר הזה, והנה באו אגרות מאת הצירים, אשר שלח אל רומא, להודיעהו, כי אקמי הומתה במצות הקיסר ואנטיפטרוס נשפט למות (על-יפי הקיסר) והם הוסיפו לכתוב, כי הקיסר ממלא את ידי האב לענוש את בנו ענש גלות, אם ירצה בדבר. הבשורה הזאת נתנה שמחה בלב המלך

^(א) או קליריה, Καλλιρρόη.

^(ב) בלשון התלמוד והמדרש אפודרומין, צעמת זאת אצטדן (ספדין), כמראה

ממסיתאטרון) הוא מקום התחרות הרצים, והמאבק עם החיות, וכו'.

עד אשר הבליג על מחלתו מעט־קט. אבל תכף הציקו לו מחסור המזון והשעול החזק, ובעצמת מכאוביו אמר לשלוח יד בנפשו, למען החיש את מותו. הוא לקח תפוח ודרש לתת לו שכין, כי כן היה מנהגו לחתוך את התפוחים ולאכלם, ואחרי־כן הביט לעברים, אם לא יהיה לו איש לשטן במעשהו, והרים את ימינו לתקוע את השפין בלבו. אולם אחיאב בן־דודו קפץ אליו והשיב את זרועו אחור. ובחצר המלך קמה תכף מהומה גדולה כאלו כבר מת המלך, והשמועה הגיעה אל אנטיפטרוס והוא שמח ולבש עז וחלה את פני השומרים עליו להתיר אסוריו ולשלחהו לחפשי בכסף רב. אולם ראש השומרים לא שלח אותו לחפשי, רק מהר לרוץ אל המלך ולספר לו את הדבר. והמלך התחזק על מחלתו וקרא בקוד גדול לשלוח את שומרי ראשו ולהמית את אנטיפטרוס, ואת גופתו צוה לקבור בהורקניה. ואחרי הדברים האלה שנה את צואתו עוד הפעם והקים את בכור בניו (החיים) ארכילאוס אחי אנטיפס ליורש כסא המלוכה ואת אנטיפס לנסיך (שֶׁטְרַךְ־כּוּס).

ה. ואחרי רצה (אנטיפטרוס) בנו חי עוד הורדוס חמשה ימים. ולקץ הימים האלה מת; מן היום אשר המית את אנטיגנוס ותפש בידו את השלטון עברו שלשים וארבע שנה, ומיום אשר בו הוקם למלך בידי הרומאים מלאו שלשים ושבע שנה, ורק אנשים מעטים הצליחו כמוהו ועשו חיל בכל מעשיהם. אף כי היה הדיוט במשפחתו, הגיע למלוכה והחזיק בה זמן רב כזה, ואחרי מותו צוה אותה ליוצאי חלציו. ורק בעסקי משפחתו היה הורדוס אמלל מאד. בטרם נודע דבר מותו לאנשי־הצבא יצאה שלמית עם בעלה ושלחה לחפשי את האסורים, אשר צוה המלך להמיתם, באמרה כי נחם הורדוס על דברו — ונתנה להם ללכת איש אל ביתו. וכאשר יצאו האנשים האלה בשלום, הודיעו (שלמית ובעלה) לאנשי־הצבא ואת דבר מות הורדוס והקהילו אותם עם יתר העם יחד לאספה באמפיתיאטרון אשר ביריחו. ושמה יצא אליהם תלמי, אשר בידו הפקיד המלך את טבעתו עם חותמו, וברך את זכר המלך ונחם את העם, ואחרי זאת קרא את המכתב אשר השאיר המלך לאנשי־הצבא ובו בקש מהם לשמור את הברית ליורש מלכותו. וככלות תלמי לקרא את המכתב הוזה הסיר את החותם מעל צואת המלך הנוספה א, וקרא אותה באזני העם. על־פיה קבל פיליפוס לנחלה את חבל ארגב (ארץ טרכון) והארץ אשר מסביב ואנטיפס נמנה לנסיך, כדבר אשר אמרנו למעלה, וארכילאוס הוקם למלך, ואת ידיו מלא הורדוס להביא את טבעתו ואת תעודות הממשלה החתומות אל הקיסר, כי בידו העז והתקף לקים את צואת.

א) הצואה בקראה ביונית זֶיֶטֶקִי (וכן גם במשנה) ותוספת־הצואה אֶפִּי־זֶיֶטֶקִי.

הורדוס כרצונו ועליו נטל לאשר אותה, וביתר הפרטים השאיר הורדוס את דברי הצואה הראשונה.

ט. בקול תרועה ברכו האנשים את ארכילאוס ואנשי־הצבא נגשו אליו גדודים גדודים ואמם יחד כל העם, להבטיחהו כי יהיו נאמנים בבריתנו, וגם התפללו אל האלהים לשלום מלכותו. ארכילאוס לא חמל על כסף והוציא את כל יקר המלוכה לפאר את קבורת המת. מטתו היתה כלה זהב, משבצת אבני־חפץ והמצע עליה נעשה תולעת שני, וממעל לו היתה גופת המלך מקסה ארגמן, ועל ראשה נזר הזהב ובימינה שרביט המלוכה. ומסביב לארון המת הלכו בני המלך והמון קרוביו ובראשם נושאי כליו (שומרי ראשו) גדוד התרפים והגרמנים והגלים, כלם תגורי נשק כערוכים למלחמה. ולפניהם עברו יתר אנשי־הצבא בכל כלי נשקם, כלם בסדר ישר, אחרי שרי הצבא וראשי הגדודים, ואתם יחד חמש מאות ילידי־בית הורדוס ועבדיו המשחררים נושאים קטרת בידם. גופת המלך הובלה כשבעים ריס עד הגיעה אל הורדיון א, ושם נקברה כמצות המת. ובזה כלו דברי ימי הורדוס.

(*) ההוצאה הישנה: כמאתים ריס. אולם ניוה תקן על־פי פרק כ"א, י שבעים ריס (שם מבאר, כי הורדיון רחוקה מירושלים שבעים ריס). ויש חושבים כי מאתים ריס הם המרחק בין יריחו, ששם מת הורדוס, ובין הורדיון (דרך ירושלים).